

Začnime merať pridanú hodnotu škôl

Pri stredných školách treba porovnať výsledky žiakov z Testovania 9 a maturít

„Co neměříme, ani neřídíme“ – tento titulok dal poradca ministra zdravotníctva v ČR Pavel Vepřek [článku](#) o potrebe merania kvality a efektívnosti v zdravotníctve. Nazdávame sa, že potreba merať kvalitu a efektívnosť je rovnako aktuálna aj v školstve. Pokiaľ majú rodičia viac kvalitných informácií o škole, na ktorú chodia ich deti, môžu jej efektívnejšie pomáhať, prípadne vytvárať tlak na zlepšenie. Ak tiež rodičom, žiakom, tvorcom politik, novinárom, ale aj samotným školám umožníme vzájomné porovnávanie škôl podľa relevantných kritérií, môže to prispieť k zvyšovaniu celkovej kvality vzdelávania. Na margo aktuálneho štrajku treba zdôrazniť, že tlak na zvyšovanie kvality znamená nepriamo aj tlak na zvyšovanie platov učiteľov, keďže vyššiu kvalitu môžu priniesť najmä lepšie zaplatení kvalitní učitelia.

Aj preto sme začiatkom tohto roka spustili portál skoly.ineko.sk, ktorý v porovnateľnej forme prezentuje dostupné užitočné informácie o základných a stredných školách a výsledkoch ich žiakov. Okrem iného sme zistili, že [žiaci drahších škôl nedosahujú vždy lepšie výsledky](#) – napríklad existuje stredná odborná škola s ročným rozpočtom 1479 € na žiaka, ktorá patrí podľa výsledkov maturít medzi 5% najlepších škôl, ale aj stredná odborná škola s rozpočtom 2399 € na žiaka, ktorá patrí medzi 10% najhorších škôl v SR.

Tiež sme zistili, že [školy sa významne líšia v prísnosti známkovania](#) – napríklad existujú základné školy, ktoré dosiahli rovnaké výsledky v Testovaní 9 (štandardizované testy v 9. ročníku základných škôl), ale priemer známok na vysvedčení ich žiakov je od 2,0 do 3,5. Obrovské sú aj rozdiely vo výsledkoch štandardizovaných testov či v uplatnení absolventov. Napríklad 10 najlepších základných škôl malo v Testovaní 9 v matematike 82% až 91% správnych odpovedí, zatiaľ čo 10 najhorších len 22% až 32%. Alebo miera nezamestnanosti absolventov 10 najlepších stredných odborných škôl v pomere k miere nezamestnanosti v danom okrese bola 0,14 až 0,44, zatiaľ čo pre 10 najhorších škôl bol tento index medzi 3,66 až 11,95. Číslo 11,95 pritom znamená, že miera nezamestnanosti absolventov danej školy je takmer dvanásťkrát vyššia, než priemerná miera nezamestnanosti v okrese, kde sa škola nachádza.

Pre zistenie skutočnej kvality školy samozrejme potrebujeme viac informácií. Naša analýza potvrdila, že na základe verejne dostupných informácií zatiaľ nevieme merať tzv. „pridanú hodnotu škôl“, čiže rozdiel v kvalite zručností a vedomostí (v najširšom slova zmysle), ktoré dosahujú žiaci pri vstupe do školy a pri výstupe z nej, t.j. aké zručnosti a vedomosti škola odovzdala svojim žiakom. **Meranie pridanej hodnoty je dôležité, keďže samotný pohľad na výsledky žiakov pri výstupe zo školy neumožňuje rozlíšiť, do akej miery výsledky odzrkadľujú prácu učiteľov a do akej miery sú ovplyvnené vzdelanosťou úrovňou žiakov pri vstupe do**

školy, ktorá môže súvisieť napríklad s ich rôznym sociálno-ekonomickým zázemím. Bez znalosti pridanej hodnoty sa nám tak môžu javiť ako najslabšie školy, do ktorých prišli najslabší žiaci.

Ďalším problémom je, že informácie zverejnené v správach o výchovno-vzdelávacej činnosti škôl nemajú univerzálnu štruktúru (školy pristupujú k ich vypracovaniu rôzne), ťažko sa v nich vyhľadáva a je náročné porovnať údaje medzi školami. Z tohto dôvodu je prakticky nemožné využiť tieto správy napríklad na zostavenie databázy porovnávajúcej školy podľa vybraných ukazovateľov.

S cieľom zlepšiť informovanosť verejnosti o školách preto odporúčame:

- Zaviesť „Testovanie 0“ (t.j. štandardizované testy pre deti pri vstupe na základnú školu), dokončiť zavádzanie Testovania 5 (štandardizované testy v 5. ročníku základných škôl) a zabezpečiť ostatné kroky potrebné pre meranie a zverejňovanie pridanej hodnoty škôl na danom stupni vzdelávania. **Pri stredných školách odporúčame sledovať rozdiel medzi výsledkami žiakov v Testovaní 9, teda pri vstupe na strednú školu, a ich výsledkami v písomnej forme externej časti maturitných skúšok, teda pri ukončení strednej školy. Na tento účel netreba získať žiadne nové údaje, stačí prepojiť databázy Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), ktorý spravuje výsledky záverečných testov žiakov základných aj stredných škôl.**
- Sledovať a zverejňovať priemernú mzdu ako aj mieru nezamestnanosti absolventov stredných škôl.
- Zverejňovať, aký počet absolventov základnej školy študuje na ktorej strednej škole a tiež aký počet absolventov strednej školy študuje na ktorej vysokej škole (vrátane zahraničných). Pri sledovaní úspešnosti absolventov stredných škôl odporúčame zaviesť dotazníkové zisťovanie podobne, ako to funguje v Taliansku.
- V správach o výchovno-vzdelávacej činnosti škôl prezentovať príbehy úspešných absolventov školy a tiež informovať o učiteľoch, ktorí ťažiskovo pripravovali úspešných žiakov v oblastiach, v ktorých žiaci dosiahli úspechy v súťažiach.
- Zabezpečiť umiestnenie správ o výchovno-vzdelávacej činnosti škôl na webových stránkach škôl na viditeľnom, resp. ľahko dostupnom mieste („prvý klik“) a súčasne zjednotiť štruktúru správ, aby umožňovala spracovanie informácií do porovnateľnej formy.
- Zamedziť duplicitnému poskytovaniu informácií školami s cieľom odľahčiť ich od administratívnej záťaže. V optimálnom prípade by napríklad ministerstvo priamo

z vlastného informačného systému generovalo správy o výchovno-vzdelávacej činnosti jednotlivých škôl.

- Prevádzkovať portál s informáciami o školách, ktorý by zastrešil informácie zo správ jednotlivých škôl plus ďalšie merateľné ukazovatele, ako napr. priemernú mzdu a mieru nezamestnanosti absolventov, výsledky žiakov v Testovaniach, externých častiach Maturít, súťažiach a olympiádach či informácie o finančných zdrojoch školy na žiaka. Portál by mal údaje zobrazovať prehľadne a užívateľsky prívetivo vrátane možnosti ich porovnávaní medzi vybranými školami, či prostredníctvom rebríčkov.

Na záver ešte poznámka ku kritike, že zverejňovaním informácií môžeme prehĺbiť rozdiely medzi školami, pretože tí lepší žiaci sa budú v ešte väčšej miere hlásiť do lepších škôl a naopak tí horší sa budú koncentrovať v zaostávajúcich školách. My veríme, že poukázaním na rozdiely medzi školami, ktoré sú, ako ukazuje aj tento článok, často už teraz priepastné, naopak pomôžeme rozdiely vyrovnávať. Zverejnením výsledkov totiž môžeme vytvoriť tlak na štát a samosprávu, aby riešili problém zaostávajúcich škôl, ale aj na samotné školy a ich zriaďovateľov, aby dohánali tie lepšie.

Peter Goliaš
riaditeľ INEKO

Udržiavanie a rozvoj portálu skoly.ineko.sk v roku 2012 finančne podporila Nadácia Orange.